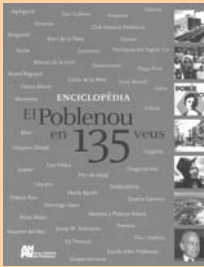

(RESSENYES)

DD.AA.
Enciclopèdia.
El Poblenou en 135 veus
Barcelona: Arxiu
Històric del Poblenou,
2005. 143 p.

Tot un barri, ahir i avui

Tothom que ha participat en alguna obra col·lectiva sap com costa dur-les a terme, i encara més aquelles en què es fa necessari un elevat grau de sistematització del coneixement. El qui escriu tendeix a pensar que “el seu” tema és el més important, i els responsables acostumen a tenir molta feina per assolir l’equilibri, no només pel que fa a les dèries de cadascú, sinó també per unificar el tractament de la informació que es facilita. De fet, una enciclopèdia és sobretot una obra en què es valoren les opcions fetes pels promotors. Qui hi ha de sortir? Com es trien les entrades? Com s’explica?

Tot plegat ve a tomb de la publicació d’aquesta enciclopèdia del Poblenou, la primera dedicada a un barri de la ciutat de Barcelona, que va aparèixer una mica abans de l’edició del primer volum de l’*Enciclopèdia de Barcelona* que edita Gran Enciclopèdia Catalana. L’*Enciclopèdia del Poblenou* és la prova fefaent de la maduresa de la gent que l’ha impulsat, l’Arxiu Històric del Poblenou, que ha estat capaç de construir una obra de referència per al seu barri i per al conjunt de la ciutat a partir de la tria de 135 articles, 135 veus. Una tria sempre arriscada, i en aquest cas valenta, que només es pot fer quan existeix un gruix notable de coneixement de la realitat estudiada: en aquest cas el Poblenou, un barri que lluita per mantenir la seva identitat enmig d’un procés de transformació urbanística i social de grans dimensions. La tria de les 135 veus que ens ofereix aquest treball és realment interessant. Hi predomina, lògicament, la història del barri, però també és cert que ens acostava enormement al present, amb articles sobre operacions urbanístiques de consolidació recent –com la Vila Olímpica de la dècada de 1990, Diagonal Mar (que ha vist la llum en iniciar-se el segle XXI) o l’actual i controvertit Pla 22–, o bé incloent-hi personatges joves que tenen una àmplia projecció social, com el cantant Manolo García.

Efectivament, el llibre ens ofereix una panoràmica molt completa formada per personatges de tota mena, des de dos fills del Poblenou tan coneguts com el metge Josep Trueta o l’escriptor Xavier Benguerel a d’altres amb ressò més limitat al territori del barri, però fonamentals per entendre’n el desenvolupament social, cultural i educatiu. Mestres, dirigents associatius, artistes, dirigents sindicals, capellans i un llarg etcètera de persones configuren un barri obrer, forjat en moltes lluites d’abans de la Guerra Civil, amb una postguerra molt marcada per l’exili i una repressió que es materialitzava al barri en llocs com la improvisada presó del Cànem o el pas dels qui havien de ser afusellats cap al Camp de la Bota. Un barri obrer, ple de fàbriques, part de la Manchester catalana de Sant Martí de Provençals, abocat avui a discussions sobre l’ús del patrimoni que aquella empenta industrial ens ha deixat. Aquestes indústries ocupen diverses entrades d’una enciclopèdia que no s’ha oblidat gens ni mica de la dinàmica econòmica.

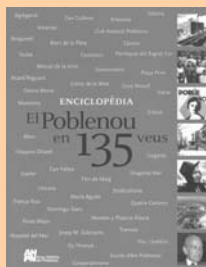
L’obra també recull la potent xarxa associativa poble-novina, amb entrades dedicades a una vintena d’entitats i articles genèrics sobre les associacions de veïns, el cooperativisme, el sindicalisme o els esports, on es veu reflectida la densitat associativa, tant històrica com actual, d’aquesta zona de Barcelona.

La geografia hi té també una presència destacada, amb la configuració física i l’explicació d’alguns topònims que només es poden interpretar sabent com era físicament aquest barri, que només va començar a ser habitat de forma regular a mitjans del segle XIX. Així mateix inclou els nuclis que més endavant van anar definint urbanísticament aquesta zona, des del Taulat i el barri de la Plata, Pekín o el camp de la Bota, fins als carrers que han esdevingut eixos bàsics, com Pere IV o la Rambla.

En definitiva, una aposta valenta, ben realitzada i documentada, acompanyada per un notable esforç d’il·lustració, amb més d’un centenar de fotografies de temàtiques variadíssimes, que deu haver suposat un esforç més als autors d’aquest volum. Setze autors han treballat en aquestes 135 veus, que s’han autoordenat alfabèticament, sense cap altra mena de prelació. Tot plegat és una aposta que promou una imatge ben diversa del Poblenou, amb història però no historicista, amb atenció als poblenovins d’avui, que ben segur es pot convertir en una eina d’integració per als qui ara, siguin poblenovins de soca-rel o nousvinguts, fan dia a dia aquest barri. I també per a tots aquells que volen acostar-se a una forma d’interpretar l’evolució d’aquesta comunitat. Perquè una enciclopèdia, encara que a voltes es vulgui obviar, també és una forma d’interpretar la realitat.

Carles Santacana

(RESSENYES)

DD.AA.
Enciclopèdia.
El Poblenou en 135 veus
Barcelona: Arxiu
Històric del Poblenou,
2005. 143 p.

Tot un barri, ahir i avui

Tothom que ha participat en alguna obra col·lectiva sap com costa dur-les a terme, i encara més aquelles en què es fa necessari un elevat grau de sistematització del coneixement. El qui escriu tendeix a pensar que “el seu” tema és el més important, i els responsables acostumen a tenir molta feina per assolir l’equilibri, no només pel que fa a les dèries de cadascú, sinó també per unificar el tractament de la informació que es facilita. De fet, una enciclopèdia és sobretot una obra en què es valoren les opcions fetes pels promotors. Qui hi ha de sortir? Com es trien les entrades? Com s’explica?

Tot plegat ve a tomb de la publicació d’aquesta enciclopèdia del Poblenou, la primera dedicada a un barri de la ciutat de Barcelona, que va aparèixer una mica abans de l’edició del primer volum de l’*Enciclopèdia de Barcelona* que edita Gran Enciclopèdia Catalana. L’*Enciclopèdia del Poblenou* és la prova fefaent de la maduresa de la gent que l’ha impulsat, l’Arxiu Històric del Poblenou, que ha estat capaç de construir una obra de referència per al seu barri i per al conjunt de la ciutat a partir de la tria de 135 articles, 135 veus. Una tria sempre arriscada, i en aquest cas valenta, que només es pot fer quan existeix un gruix notable de coneixement de la realitat estudiada: en aquest cas el Poblenou, un barri que lluita per mantenir la seva identitat enmig d’un procés de transformació urbanística i social de grans dimensions. La tria de les 135 veus que ens ofereix aquest treball és realment interessant. Hi predomina, lògicament, la història del barri, però també és cert que ens acostava enormement al present, amb articles sobre operacions urbanístiques de consolidació recent –com la Vila Olímpica de la dècada de 1990, Diagonal Mar (que ha vist la llum en iniciar-se el segle XXI) o l’actual i controvertit Pla 22–, o bé incloent-hi personatges joves que tenen una àmplia projecció social, com el cantant Manolo García.

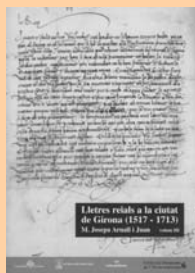
Efectivament, el llibre ens ofereix una panoràmica molt completa formada per personatges de tota mena, des de dos fills del Poblenou tan coneguts com el metge Josep Trueta o l’escriptor Xavier Benguerel a d’altres amb ressò més limitat al territori del barri, però fonamentals per entendre’n el desenvolupament social, cultural i educatiu. Mestres, dirigents associatius, artistes, dirigents sindicals, capellans i un llarg etcètera de persones configuren un barri obrer, forjat en moltes lluites d’abans de la Guerra Civil, amb una postguerra molt marcada per l’exili i una repressió que es materialitzava al barri en llocs com la improvisada presó del Cànem o el pas dels qui havien de ser afusellats cap al Camp de la Bota. Un barri obrer, ple de fàbriques, part de la Manchester catalana de Sant Martí de Provençals, abocat avui a discussions sobre l’ús del patrimoni que aquella empenta industrial ens ha deixat. Aquestes indústries ocupen diverses entrades d’una enciclopèdia que no s’ha oblidat gens ni mica de la dinàmica econòmica.

L’obra també recull la potent xarxa associativa poble-novina, amb entrades dedicades a una vintena d’entitats i articles genèrics sobre les associacions de veïns, el cooperativisme, el sindicalisme o els esports, on es veu reflectida la densitat associativa, tant històrica com actual, d’aquesta zona de Barcelona.

La geografia hi té també una presència destacada, amb la configuració física i l’explicació d’alguns topònims que només es poden interpretar sabent com era físicament aquest barri, que només va començar a ser habitat de forma regular a mitjans del segle XIX. Així mateix inclou els nuclis que més endavant van anar definint urbanísticament aquesta zona, des del Taulat i el barri de la Plata, Pekín o el camp de la Bota, fins als carrers que han esdevingut eixos bàsics, com Pere IV o la Rambla.

En definitiva, una aposta valenta, ben realitzada i documentada, acompanyada per un notable esforç d’il·lustració, amb més d’un centenar de fotografies de temàtiques variadíssimes, que deu haver suposat un esforç més als autors d’aquest volum. Setze autors han treballat en aquestes 135 veus, que s’han autoordenat alfabèticament, sense cap altra mena de prela-ció. Tot plegat és una aposta que promou una imatge ben diversa del Poblenou, amb història però no historicista, amb atenció als poble-novins d’avui, que ben segur es pot convertir en una eina d’integració per als qui ara, siguin poble-novins de soca-rel o nousinguts, fan dia a dia aquest barri. I també per a tots aquells que volen acostar-se a una forma d’interpretar l’evolució d’aquesta comunitat. Perquè una enciclopèdia, encara que a voltes es vulgui obviar, també és una forma d’interpretar la realitat.

Carles Santacana

M. Josepa ARNALL
I JUAN,
**Lletres reials a la
ciutat de Girona
(1517-1713).**
Vols III i IV,
*Girona: Ajuntament de
Girona, 2005, Col.
Documents de l'Arxiu
Municipal. 1062 p. (dos
volums)*

La culminació d'un projecte

Periòdicament, l'Arxiu Municipal de Girona demostra saber de memòria la definició que afirma que un arxiu no només ha de tenir cura de la conservació i la gestió del patrimoni documental, sinó que també s'ha d'encarregar de la seva difusió.

La prova més recent és la publicació dels volums tercer i quart de les lletres reials dirigides a la ciutat, on s'aplega la transcripció de les cartes enviades per la Corona a Girona entre l'any 1517 i el 1713, és a dir, durant el període en què la península Ibèrica va estar governada per la casa d'Àustria, des que el rei Carles I va prendre possessió del tron fins que el qui esdevindria Felip V de Borbó va agafar definitivament el relleu el 1714.

L'edició d'aquest conjunt de cartes significa la culminació d'un projecte iniciat fa uns quinze anys. Malauradament, però, la seva màxima responsable, la paleògrafa Maria Josepa Arnall i Juan, no ha pogut veure el resultat final de la seva feina perquè va morir el 2002. Ella va ser qui, el 1985, va començar a analitzar totes les lletres reials que es conserven a l'Arxiu Municipal de Girona: les va estudiar i va establir el criteri per a la seva transcripció i posterior publicació. Els primers resultats es van poder comprovar l'any 2000, quan van aparèixer els dos primers volums, que aplegaven les 700 missives rebudes entre el 1293 i el 1516.

Després de la desaparició d'Arnall ara fa tres anys, l'encarregada d'agafar el relleu d'aquest intens projecte va ser la també paleògrafa Anna Gironella Delgà, que a més de revisar i corregir les transcripcions ja fetes va enllestir la tasca que havia deixat inacabada la seva predecessora.

El resultat són els dos volums apareguts aquest 2005, on hi ha 1.130 cartes. Per tant, el primer que salta a la vista és que a mesura que passa el temps ha anat augmentant la burocràcia reial. Entre el miler de missives de l'època n'hi ha de signades pels mateixos monarques, però també d'escrites pels virreis, és a dir, els representants del sobirà a Catalunya. Normalment els destinataris solien ser els jurats de la ciutat, que eren les autoritats més importants del govern municipal. Excepte en una desena de formularis impresos relacionats amb el sometent i les lleves de soldats, que daten del període comprès entre el 1635 i el 1640, la resta de cartes són escrites a mà en paper de mida foli.

Un dels fets constatables és que, mentre els virreis del segle XVI feien servir el català per comunicar-se amb les autoritats municipals, els monarques escrivien en castellà. A més, en aquelles ocasions en què era necessari un major formalisme, com ara quan es feia una convocatòria de corts o es concedien determinats privilegis a la ciutat, s'utilitzava el llatí.

És interessant comprovar que durant els períodes del segle XVI en què Catalunya va quedar sota l'òrbita francesa (primer entre 1640 i 1651 i després pels volts del 1694), els representants de Lluís XIII i Lluís XIV usaven la llengua autòctona del Principat, mentre que els dels Àustries hispànics l'anaven abandonant per fer servir el castellà cada vegada amb més freqüència. Això no exclou el fet que els monarques francesos enviessin comunicacions en el seu idioma.

El contingut de les lletres reials és molt variat: s'hi poden llegir des de les ja citades concessions de privilegis i convocatòries de corts fins a l'ordenació del compliment de sentències, passant per la resolució de plets que afectaven la ciutat, l'anunci del naixement dels fills dels monarques o la petició de reclutament d'efectius per fer front a les diverses guerres que marquen aquella època.

En definitiva, aquestes cartes permeten saber de primera mà com comunicava i què volia comunicar la Corona a les ciutats dels seus dominis catalans. A més de publicar-se íntegrament, estan encapçalades per una descripció útil i sintètica per situar al lector i estalviar-li de llegir tot el text si no li interessa el contingut. Així doncs, a partir d'ara és possible llegir les lletres reials gironines sense necessitat d'anar a cap arxiu ni ser un experimentat coneixedor de la paleografia. Només cal consultar l'acurada transcripció feta per Maria Josep Arnall i arrodonida per Anna Gironella.

Xavier Carmaniu Mainadé